

Klyschor om PowerPoint

Hur mycket föreläsningvana har egentligen skaparna av PowerPoint? Olle Bergman, frilansskribent och utbildare, efterlyser talarstöd där pedagogiken står i centrum.

Ibland tror jag att en världskonspiration har satt sig i rörelse, ett hemligt sällskap av programmerare, it-utbildare och handboks författare som sprider en befängd lära: evangelium enligt PowerPoint (hädanefter PPT).

På fullaste allvar vill de få oss att tro att det viktigaste som krävs för att lyckas med presentationer, seminarier och föreläsningar är billiga effekter: grälla färgkompositioner, barnsliga bilder, irriterande animationer och resurskrävande videosnuttar.

När jag ger mig ut på Nätet hittar jag mängder av sidor om hur jag skapar flygande rubriker, regnbågstext och ljudeffekter. Svårare är det att hitta sidor som beskriver hur jag kan utnyttja PPT som *ett av flera* inslag i en intressant och lärorik presentation – ett hjälpmedel för att understryka, komplettera och strukturera mina muntliga budskap.

Denna fixering vid tekniken har gjort att en allmän PPT-leda har brett ut sig bland åhörarna i konferensrum och föreläsningssalar. Ja, många har rentav blivit PPT-allergiska, och talar entusiastiskt om föreläsare som bara använder penna och whiteboard.

Så avogt inställd vill inte jag vara. **PPT är ett utmärkt stöd för både föreläsare och åhörare om det används med måtta och förstånd. Det viktiga är bara att föreläsaren dompterar tekniken, inte tvärtom.**

Låt oss därför vara motvalls kärring, och säga emot det sockrade sälj-snacket från programvaruförsäljarna!

Klyscha 1: "PowerPoint hjälper dig att framstå som professionell."

På marknaden för datorprogram används ordet *professionell* på ett bakvänt sätt. Ja, vill man vara elak har det kommit att betyda raka motsatsen, nämligen 'amatörmässig'. För att förklara vad jag menar ber jag dig att reflektera över it-verktygens genombrott hos den breda allmänheten: Först kom **desktop publishing**. Programföretagen hävade att vi lätt kunde "Skapa professionella inbjudningar och nyhetsblad!" och inbjöd oss att lyckliggöra världen med skojiga typsnitt, ramar och krusiduller samt färggrann clipart. Sedan kom **webbexplosionen**. Än en gång skulle vi enligt programföretagen "göra som proffsen" och lyckliggöra världen med ... skojiga typsnitt, ramar och krusiduller samt färggrann clipart! Just nu har festen för **bild- och videoredigering** kommit igång på allvar. Än en gång är "proffsig" ett av marknadsförarnas modeuttryck.

Men vad blir resultatet av denna entusiasm för ett "professionellt resultat"? Jo: trycksaker, webbsidor och hemvideor som skriker "hemlagat!" för full hals!

Professionalism handlar inte om att ha en massa verktyg till sitt förfogande – det handlar om att på effektivaste sätt uppnå det man avser att uppnå, utan oplanerade bieffekter. Till exempel att utforma talarstöd så att föreläsningen blir lärorik, intressant och övertygande. Nyckelorden för att lyckas är "enkelhet", "enhetlighet" och "eftertanke".

Olles mothugg "Du blir inte snickare bara för att du köper ett verktygsbälte, inte musiker för att du köper ett munspel."

Klyscha 2: "PPt stimulerar dina åhörare nyfikenhet och koncentration"

Fundera på de minnesvärda föreläsningar du har varit med om. I hur många fall kommer du ihåg bilderna som visades? Är det inte snarare så att **det var föreläsarens sätt att presentera sitt ämne som fastnade i minnet**: tydliga förklaringar, goda formuleringar, tankvärda reflektioner. Bilderna han eller hon visade bara fanns där i bakgrunden för att understryka, demonstrera, komplettera och sammanfatta.

Det oväntade som skedde – det som vände på dina invanda tankar och gav dig svindel eller fick dig att vakna till liv med ett skratt – utspelades det på bildskärmen? Jag tror knappast det! Snarare var det ett gripande citat, ett skickligt tajmat skämt eller en uppfriskande tempoväxling som gjorde dig alert.

Visst kan du använda PPt-bilder för att rycka tag i ett auditorium, men då måste det vara välplanerade effekter som du samordnar väl med din muntliga föreställning:

- en provocerande fråga
- ett motsägelsefullt exempel
- ett snabbfångat faktum som vänder på resonemangen.

Olles mothugg "Det är ditt personliga engagemang som avgör om åhörarna sover eller lyssnar, inte ditt talarstöd."

Klyscha 3: "PPt-bilderna blir finfina handouts"

I den bästa av alla tänkbara världar har du, den välförberedde föreläsaren, hunnit göra i ordning tre filer på din dator – ett PPt-dokument och två textdokument:

- dels ett **talarmanus** med stolpar, samt ev textutdrag och citat som du planerar att läsa innantill
- dels en **handout**, dvs en stencil som sammanfattar det viktigaste – i praktiken en sammanställning av talarmanuset och PPt-bilderna.

Men hur ser det ut i den torftiga verkligheten? Jo, inför föreläsningen har oftast bara en fil gjorts i ordning, nämligen PPt-dokumentet. Många föreläsare nöjer sig med det, och tycker att talarstödet duger fint som sammanfattning.

Men dessvärre är det så att **det som blir bra på skärmen passar illa i pärmen** – och vice versa! Ändamålsenliga föreläsningsbilder ska vara ett visuellt stöd till det som sägs. Om de görs så faktaspäckade som ett bra kompendium ska vara så blir de lätt för plottriga.

En sak till inför nästa presentation: Du har väl gjort i ordning ett särskilt talarmanus? Jag hoppas verkligen inte att du läser innantill från punktlistora på PPt-bilderna! Kom ihåg: *Dina PowerPoint-bilder är inte ditt talarmanus!* Jag skriver det en gång till för säkerhets skull: *Dina PowerPoint-bilder är inte ditt talarmanus!*

Olles mothugg "Dina åhörare och kursdeltagare vill förmodligen inte ha fler PPt-miniatyrer i sina konferenspärmar!"

Klyscha 4: "Satsa på dina häftiga PPt-bilder, och succén är ett faktum!"

Säg att du ska hålla en kort men betydelsefull presentation för kollegerna. Eftersom du är rätt så nervös så blir du nöjd när ett möte ställs in dagen före; nu dök en ledig halvtimme upp på vilken du kan förbereda föreläsningen!

Vad ska du nu göra med den halvtimmen? Jag kan föreslå massor:

- Träna på din inledning och din avslutning – gärna så att du kan dem utantill. Memorera ett citat, öva in en dikt – ja, lär dig en trollkonst, om du så vill.
- Släpa en snäll och erfaren kollega till möteslokalen, och sätt honom eller henne på en stol längst bak i rummet. Testa det praktiska: *Hur stor ska texten vara när jag ritar på tavlan? Skymmer jag skärmen om jag står här och pratar?* Öva på ditt anförande: *Funkar det här skämtet? Tycker du att jag ska ta med det här exemplet?*
- Stäng dörren till ditt kontor, och håll föreläsningen för dina krukväxter (eller något annat intresserat inventarium). Försök att göra rösten mörk och klangfull. Ta om passager där du stakar dig.
- Klicka igenom din PPt-presentation på datorn. Åh, vilka prydliga, tydliga bilder utan grannlåt och glitter! Mumla igenom det du ska säga. Se till att du växlar bild i rätt ögonblick.

Vet du vad jag *inte* tycker att du ska lägga ner halvtimmen på? Jo, att lägga animationer, clipart och annat bjäfs till dina bilder. Lycka till och kom ihåg: *Du är en oerhört intressant person, som vi gärna lyssnar på!*

Olles mothugg "Se till att showens huvudnummer är välförberett – nämligen *du*. PPt-bilderna kommer i andra hand." ■